

dr Kamila Czechowska

**Program działania
Muzeum Ziemi Szubińskiej im. Zenona Erdmanna
na lata 2021-2028**

Szubin, październik 2021 r.

I. Wstęp

Muzeum Ziemi Szubińskiej im. Zenona Erdmanna jest samorządową instytucją kultury, której organem prowadzącym jest gmina Szubin. Instytucja działa w formie muzeum od 1992 r. Placówka zatrudnia 4 osoby na 3,5 etatu. Są to: dyrektor (1 etat), główny księgowy (0,5 etatu), asystent muzealny (1 etat), pomoc muzealna (0,5 etatu), pracownik gospodarczy (0,5 etatu). Podstawą finansowania działalności jest dotacja podmiotowa 300.000 zł, przychody własne oraz środki zewnętrzne.

II. Misja

Podstawowym celem działalności Muzeum Ziemi Szubińskiej im. Zenona Erdmanna jest wypełnianie misji, rozumianej jako najlepsze wykonywanie zadań z zakresu wskazanego w ustawie o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. (Dz.U. 1997 Nr 5 poz. 24 art. 1), ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz w statucie. Statut w §6 wskazuje:

Muzeum jest jednostką nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwienie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Poprawne wypełnianie misji jest możliwe poprzez wykształcenie w ludziach kompetencji do uczestnictwa w kulturze i czerpania satysfakcji poznawczej i estetycznej w oparciu o zgromadzone zbiory, które będą odpowiednio opracowywane, interpretowane i prezentowane; edukację społeczeństwa w zakresie historii i wiedzy o kulturze w wymiarze regionalnym i ponadregionalnym; kształtowanie młodego pokolenia mieszkańców Szubina i ziemi szubińskiej w duchu patriotyzmu i szacunku dla dziedzictwa; przyczynienie się do zwiększenia atrakcyjności Szubina oraz ziemi szubińskiej i Pałuk. Szczególnie istotne jest spożytkowanie nieprzeciętnych tradycji lokalnych dla promowania miasta i gminy w kraju i za granicą.

III. Wizja

Program działania Muzeum Ziemi Szubińskiej opiera się o obecny stan osobowy i prognozowany na zbliżonym poziomie budżet jednostki. Plan jest kontynuacją

przedsięwzięć prowadzonych w latach 2014-2021 i zakłada równomierny rozwój na wszystkich polach aktywności instytucji, z naciskiem na promowanie historycznych wartości miasta i gminy w skali globalnej.

IV. Cele

Muzeum Ziemi Szubińskiej należy do grupy najmniejszych regionalnych instytucji kultury. Realizujemy powierzoną nam misję, aktywnie uczestnicząc w życiu kulturalno-oświatowym społeczności lokalnej. Konsekwentnie muzeum stawia sobie za cel działalność edukacyjną, popularyzatorską, naukową, wydawniczą oraz organizację wystaw, pozyskiwanie zbiorów, promocję regionu i sprzedaż pamiątek oraz wydawnictw.

Gromadzenie, przechowywanie i opracowywanie zbiorów

Zbiory Muzeum Ziemi Szubińskiej na dzień 31 stycznia 2020 r. wynoszą 35827 pozycji. Pozyskane muzealia tworzą działy: Historia, Sztuka, Etnografia. Gromadzenie muzealiów jest podstawową funkcją muzeum. Pozyskiwanie nowych zbiorów jest stałym zadaniem wszystkich pracowników muzeum. Muzealia gromadzone są w postaci darowizn i w miarę posiadanych środków także poprzez zakupy eksponatów muzealnych. Zdobywanie zbiorów prowadzi do powiększania już istniejącej kolekcji, stanowi nową wartość badawczo-poznawczą i edukacyjną. Kontynuowane będą wszystkie dotychczas sprawdzone formy i metody działania w tym zakresie: współpraca z organizacjami niepodległościowymi, weteranami walk niepodległościowych, organizacjami kombatanckimi oraz uczestnikami wydarzeń historycznych, społecznych lub politycznych oraz ich rodzinami przechowującymi pamiątki po swoich najbliższych; kontakty i współpraca z kolekcjonerami oraz obserwowanie różnego rodzaju form rynku kolekcjonerskiego związanego ze sprzedażą przedmiotów, dokumentów i pamiątek historycznych; przygotowywanie i wystosowywanie apeli w środkach masowego przekazu (tj. prasa lokalna, portale społecznościowe, strony internetowe) skierowanych do wszystkich posiadających prywatne dokumenty i pamiątki rodzinne o ich przekazywanie/udostępnienie dla potrzeb badawczych i wystawienniczych. Zakupy będą konsultowane z przewodniczącym Rady Muzeum.

Instytucja gromadzi muzealia obrazujące przeszłość Szubina i ziemi szubińskiej, czyli obszaru dawnego powiatu szubińskiego, oraz region Pałuk i Wielkopolski. Z uwagi na przeszłość mieszkańców, którzy osiedlili się w zachodniej Polsce po 1945 r., w obszarze naszych zainteresowań pozostają także Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej.

Dzięki zgromadzonym przez kustosza Zenona Erdmanna pamiątkom harcerskim placówka stanowi prawdziwą skarbnicę związaną z ruchem skautowym. Kolekcja harcerska powiększana jest o kolejne darowizny związane z działaczami ruchu młodzieżowego. Powiększany zbiór stanowią unikatowe dokumenty z końca XVIII wieku, zbiór fotografii, kroniki, dokumenty protokolarne, mapy i karty pocztowe. Kontynuowane będzie wzbogacanie zasobów etnograficznych w oparciu o konkurs sztuki ludowej oraz zachowane dziedzictwo regionalne wsi pałuckiej. Od 2005 r. trwają działania zmierzające do wzbogacenia działu sztuki o prace związane z Szubinem i regionem.

W poprzednich latach pozyskano: 2014 r. – 95 szt.; 2015 r. – 192 szt.; 2016 r. – 487 szt.; 2017 r. – 362 szt.; 2018 r. – 290 szt.; 2019 r. – 258 szt.; 2020 r. – 53 szt.

Zgodnie z planem z poprzedniego programu muzeum zakupiło program komputerowy do katalogowania w formie elektronicznej. Od 2016 r. muzealia są wpisywane tylko do katalogu elektronicznego. Dodatkowo trwają prace przenoszenia danych z tradycyjnej książki inwentarzowej do inwentarza elektronicznego. Proces ten będzie kontynuowany.

Muzeum zmagają się z problemem niewystarczającej powierzchni magazynowej spełniającej wymogi związane z przechowywaniem dóbr kultury. Zbiory przechowywane są w wydzielonym pomieszczeniu oraz w salach wystawienniczych w zamkniętych szafach. Stale powiększające się zbiory muzeum wymagają zwiększania się powierzchni magazynowej. Placówka stoi przed problemem wynajęcia spełniającego wymogi pomieszczenia na potrzeby magazynowe. Równoległe prowadzone będą okresowe przeglądy zbiorów, a także sukcesywna wymiana opakowań kartonowych na bezkwasowe. W miarę posiadanych środków zlecane będą niezbędne konserwacje obiektów.

W 2019 r. zainstalowano nowe kamery w pomieszczeniach muzealnych oraz wymieniono dwie kamery zewnętrzne. Planowana jest instalacja dodatkowych kamer na zewnątrz obiektu. Muzeum jest dzierżawcą budynku i realizować będzie konieczne przeglądy oraz drobne remonty i konserwacje obiektu. Konieczność napraw i remontów o większym zakresie zgłaszana będzie właścicielowi obiektu.

Działalność oświatowa i edukacyjna

Głównym celem programu edukacyjnego realizowanego przez muzeum jest upowszechnianie wśród społeczeństwa chlubnych tradycji właścicieli dóbr szubińskich, oręża polskiego, walki o niepodległość, martyrologii obywateli państwa polskiego w okresie II wojny światowej oraz tradycji niepodległościowych kształtowanych i kultywowanych przez Polaków. Szczególną uwagę przy realizacji programu zwracamy na ukazanie historii i tradycji regionalnej, na indywidualne losy ludzi związanych z Szubinem i ziemią szubińską.

Placówka realizować będzie działania związane z kulturą regionu Pałuk. Lekcje muzealne odbywać się będą w oparciu o posiadaną kolekcję pałuckich rzeźb autorstwa m.in. Klary Prillowej i Piotra Wolińskiego. Lekcje muzealne połączone będą z warsztatami rękodzielniczymi. Podczas zajęć uczestnicy będą wykonywać ozdoby pałuckie.

Od kilku lat muzeum ma w swojej ofercie warsztaty graficzne, które powstały w oparciu o zakupione w ramach projektu zewnętrzne dłuta i podkładowki. Działalność ta będzie kontynuowana, a tematem przewodnim będzie lokalna architektura i przyroda.

Prowadzona przez muzeum działalność edukacyjna będzie realizowana przez ofertę lekcji muzealnych dostosowaną do różnych grup wiekowych. Tematyka zajęć edukacyjnych nadal będzie na bieżąco modyfikowana i dostosowywana we współpracy z nauczycielami i innymi osobami współpracującymi z placówką. Lekcjom muzealnym towarzyszyć będą dodatkowe działania (np. karty pracy, zajęcia plastyczne i manualne, projekcje filmowe), które mają w atrakcyjny sposób przedstawić, urozmaicić i zachęcić do zwiedzania potrzebującego silnej stymulacji współczesnego odbiorcę. Ważnym aspektem są spotkania ze świadkami historii i z grupami rekonstrukcyjnymi. We współpracy z regionalistami, naukowcami i pracownikami IPN kontynuowane będą pogadanki i prelekcje.

W ofercie edukacyjnej propagowane będą spacer edukacyjne i lekcje historii w terenie pt.: Zamek rycerski w Szubinie; Szubińskie Powązki; Zapal znicz pamięci; Szlakiem miejsc pamięci; Obozy jenieckie; Szlakiem kościołów; Szlakiem gotyckiej cegły; Powstanie wielkopolskie; Pruskie dziedzictwo. We współpracy ze szkołami, organizacjami, instytucjami, parafiami realizowane będą konkursy wiedzy, plastyczne, multimedialne związane z dziedzictwem kulturalno-historycznym regionu oraz kraju. Planowane są projekcje filmów i materiałów edukacyjnych, imprezy o tematyce kulturalnej

i patriotycznej. Prowadzone będą także warsztaty plastyczne i rękodzielnicze skierowane do przedszkolaków, uczniów szkół, rodzin. Tematyka warsztatów tradycyjnie będzie zróżnicowana i wpisywać się będzie w zapotrzebowanie oraz okres roku np. warsztaty związane z tradycją świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy.

W 2020 r. rozpoczęto nowy cykl pt. Kartka z kalendarza, który związany jest z ważnymi wydarzeniami w historii Szubina. W planach są kolejne odcinki cyklu nt. rodu Czarnkowskich, wizyt ważnych osób w Szubinie, zabytkowych obiektów. Trwają przygotowania do kolejnego cyklu, w którym oddamy głos artystom, autorom obrazów o tematyce regionalnej.

Muzeum udostępnić będzie materiały archiwalne i ich wizerunki na wniosek po stwierdzeniu jego celowości i zasadności. W przypadku studentów piszących prace zaliczeniowe i końcowe odbywać się to będzie na podstawie zaświadczenia z uczelni.

Wstęp do muzeum nadal będzie bezpłatny dla mieszkańców miasta i gminy. Liczba korzystających ze zbiorów i odwiedzających muzeum w latach ubiegłych utrzymywała się na poziomie około 6000 osób. Pandemia spowodowała zmniejszenie liczby odwiedzających placówkę, celem jest powrót do poprzedniego poziomu. Pamiętając o tym, że każde muzeum funkcjonuje dla publiczności, od stycznia 2020 r. wprowadzono dodatkowy dzień otwarcia muzeum dla zwiedzających. Tym samym muzeum jest i będzie w kolejnych latach otwarte w każdą pierwszą niedzielę miesiąca w godzinach 12.00-16.00. W pozostałe dni, od poniedziałku do piątku, muzeum czynne jest w godzinach 8.00-16.00 oraz w innym terminie (np. grupy zwiedzających, użyczenia, wynajem) po wcześniejszym uzgodnieniu z placówką.

We współpracy z samorządem lokalnym oraz organizacjami i instytucjami kontynuowane będą projekty edukacyjne związane z upamiętnianiem ofiar II wojny światowej, w tym projekt Dęby Pamięci. Działanie to związane jest z ofiarami zbrodni katyńskiej.

Działalność naukowa i wydawnicza

Planowane są sesje popularnonaukowe, których tematyka związana będzie z dziedzictwem regionalnym Szubina i ziemi szubińskiej, Wielkopolski i kraju. Kontynuowane będzie pozyskiwanie od mieszkańców wspomnień, digitalizacja pamiątek.

Działalność wydawnicza ma na celu popularyzację historii regionu. W latach 2014-2021 prowadzona była działalność wydawnicza. Ukazał się przewodnik po miejscach pamięci miasta i gminy Szubin *Przewodnik*; o historii miejsca pamięci *Pomnik nad mogiłą powstańców wielkopolskich w Szubinie*, w związku z jubileuszem szubińskiej fary *Kościół pw. św. Marcina Bpa w Szubinie* oraz we współpracy z gminą Szubin pozycja *Szubin. Spacer z historią*. W planach jest druk monografii miasta, jeśli placówka otrzyma środki od organizatora. Na dzień dzisiejszy wszyscy autorzy przekazali przygotowane na potrzeby monografii artykuły. Koszt druku 1000 szt. szacuje się na około 70 000,00 zł.

W związku z zakończeniem rewitalizacji ruin zamku przygotowana jest publikacja na temat zamku i jego właścicieli. Będzie to kontynuacja serii w skład której wchodzi trzy pozycje dotyczące miejsc pamięci, kościoła pw. św. Marcina Bpa, pomnika nad mogiłą powstańców.

Wzorem lat ubiegłych, równoległe do realizowanych działań, w ramach promocji zasobów Muzeum Ziemi Szubińskiej drukowane będą foldery, plakaty, ulotki.

Ważnym aspektem działalności jest publikowanie informacji na stronie poświęconej powstańcom wielkopolskim z terenu Pałuk i Krajny. W dalszym ciągu kontynuowane będzie umieszczanie nowych postów związanych ze zrywem niepodległościowym Wielkopolan.

Wkład w życie społeczno-kulturalne

Wzorem lat ubiegłych Muzeum Ziemi Szubińskiej będzie inicjować lub współorganizować wydarzenia na terenie miasta i gminy Szubin we współpracy z gminą Szubin oraz instytucjami kultury. Tradycyjnie placówka będzie aktywnie działała przy organizacji rocznic patriotycznych (takich jak Święto Niepodległości, rocznica powstania wielkopolskiego, rocznica katyńska, Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Święto Wojska Polskiego, rocznica wprowadzenia stanu wojennego, wybuchu II wojny światowej i wkroczenia wojsk Niemiec i ZSRR do Polski i in.).

Naszym celem jest także podejmowanie i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju grup i organizacji. Dotychczas placówka współpracuje i planuje kontynuować współpracę z: Kręgiem Seniorów ZHP

w Szubinie, Kołem Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, Szubińskim Towarzystwem Kulturalnym, Akcją Katolicką w Szubinie, Akcją Katolicką w Szubinie, Stowarzyszeniem Partnerstwo dla Krajny i Pałuk, sołectwami, parafiami, placówkami oświatowymi, Związkiem OSP RP - Oddziałem Miejsko-Gminnym Związku OSP RP w Szubinie i jednostkami OSP gminy Szubin. Stowarzyszenia i inne podmioty zawsze mogą liczyć na wsparcie swoich działań w postaci m.in. bezpłatnego udostępnienia auli wraz ze sprzętem nagłośnieniowym, druku zaproszeń i plakatów, umieszczenia informacji na stronie internetowej i w gablocie.

Placówka jest zawsze otwarta na wspieranie instytucji i organizacji społecznych oraz osób prywatnych w zakresie swoich działań statutowych także poza terenem miasta i gminy Szubin. Dotychczas współpracowano aktywnie z muzeami, samorządami, instytucjami kultury i stowarzyszeniami m.in. z takich miejscowości jak: Barcin, Bydgoszcz, Kcynia, Mroczka, Wągrowiec, Żnin.

Działalność promocyjna muzeum

Informowanie społeczeństwa o realizowanych przedsięwzięciach, zainteresowanie i przyciągnięcie do muzeum jak najszerzej rzeczy odwiedzających to jedno z najważniejszych zadań w programie promocyjnym muzeum na najbliższe lata. Ważnym partnerem w tych działaniach jest i będzie gmina Szubin, gdyż nadrzędnym celem muzeum jest promocja Szubina i ziemi szubińskiej w oparciu o lokalne dziedzictwo w korelacji z budową zintegrowanego wizerunku promocyjnego gminy Szubin. Celem szeroko pojętej działalności promocyjnej jest upowszechnianie informacji o muzeum i najważniejszych rocznicach związanych z historią narodu i państwa polskiego w tym dotyczących Szubina i ziemi szubińskiej. Dostępne w tym zakresie formy obejmują radio, prasę lokalną, telewizję, wydawnictwa i ulotki, strony internetowe oraz stronę internetową muzeum www.muzeum.szubin.net i www.szubin.pl oraz portale społecznościowe (Facebook, Instagram, Youtube). Odpowiednio przygotowana i przeprowadzona promocja wzbudza zainteresowanie działalnością muzeum, a tym samym zwiększa szanse na dotarcie do potencjalnego odbiorcy. Planowany jest udział ze stoiskiem muzealnym, który oferuje pamiątki z Szubina, podczas wydarzeń np. Dni Szubina, dożynki.

Szkolenie pracowników

Rozwój instytucji nie jest możliwy bez ciągłego doskonalenia kadry muzealnej. Okazją ku temu będzie uczestnictwo w specjalistycznych szkoleniach, które organizuje m.in. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Pracownicy uczestniczyć będą w spotkaniach organizowanych przez Oddział Kujawsko-Pomorski Stowarzyszenia Muzealników Polskich. W miarę posiadanych środków pracownicy będą brali udział w szkoleniach zewnętrznych. Monitorowane będą obowiązujące przepisy prawne dotyczące zbiorów muzealnych.

Działalność wystawiennicza

Cel realizowany będzie wielotorowo. Tradycyjnie w siedzibie muzeum dostępne będą wystawy stałe oparte o dziedzictwo historyczne, powiązane ze specyfiką zbiorów i możliwościami ekspozycyjnymi poszczególnych sal. Ekspozycje stałe będą sukcesywnie modernizowane, wymieniane będą eksponaty, gabloty. Tematyka wystaw stałych to: Zamek rycerski w Szubinie; Kultura materialna Pałuk; Harcerstwo ziemi szubińskiej; II wojna światowa i obozy jenieckie; Powstanie Wielkopolskie 1918-1919; Ziemia szubińska na kartach pocztowych z czasów zaboru pruskiego.

Kontynuowane będzie udostępnianie wystaw czasowych w siedzibie muzeum. Do przygotowania wystaw czasowych posłużą zbiory własne muzeum, depozyty od osób prywatnych i instytucji kultury. Planowane jest wypożyczanie gotowych wystaw. Tematyka wystaw czasowych dotyczyć będzie szeroko pojętego dziedzictwa, regionalnego i ponadregionalnego. Ważnym aspektem będzie popularyzacja tych zasobów muzeum, które zawierają bogate treści związane z historią Szubina i ziemi szubińskiej, herbu miasta, zabytków, miejsc pamięci narodowej. Planowana jest organizacja wystaw rocznicowych dotyczących ważnych wydarzeń z historii regionu i kraju. W siedmioletnim okresie przewiduje się m.in. wystawy okolicznościowe związane z takimi rocznicami jak: 40. rocznica wprowadzenia stanu wojennego w Polsce (2021 r.); 105. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości (2023 r.); 105. rocznica powstania wielkopolskiego; 85. rocznica wybuchu II wojny światowej (2024 r.); 80. rocznica zakończenia II wojny światowej (2025 r.).

W ramach przygotowania wystaw czasowych oraz miniekspozycji i wystaw pokonkursowych (np. jubileusz kościoła, historia Pińska, Ciężkowa, Kołaczkowa,

Rynarzewa, Turu) planowana jest współpraca ze szkołami, parafiami, sołectwami, organizacjami formalnymi i nieformalnymi, instytucjami oraz osobami prywatnymi. Przy planowanych ekspozycjach muzeum będzie współpracować z muzeami, Instytutem Pamięci Narodowej, Archiwum Państwowym, Stowarzyszeniem Muzealników Polskich, powiatem nakielskim, stowarzyszeniami i osobami prywatnymi. Z uwagi na ograniczenia budżetowe (tj. koszt wypożyczenia, koszt transportu, instalacji, ubezpieczenia cennych zbiorów, wynajęcia firmy ochroniarskiej itp.) i specyfikę sali ekspozycji wystaw czasowych planuje się kontynuowanie wypożyczenia bezpłatnych i niskokosztowych. Plan wystaw na kolejny rok w okresie 2021-2027 będzie opracowywany w trzecim kwartale lat poprzedzających.

Placówka planuje uroczystie obchodzić jubileusz 30-lecia istnienia placówki pod szyldem Muzeum Ziemi Szubińskiej. Planowane są obchody Roku Muzeum, który przypadać będzie na czas od grudnia 2022 r. do grudnia 2023 r. Dodatkowo w 2022 r. obchodzona będzie 20. rocznica śmierci patrona i założyciela Muzeum Zenona Erdmanna. Przewidywane są wystawy, materiały filmowe, konkursy.

Kontynuowane będą wystawy w przestrzeni publicznej – wystawy na rynku w Szubinie, które placówka realizuje od 2012 r. i które cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców. Z uwagi na koszt planszy zakłada się zmianę ekspozycji około 3 razy w roku, w tym wymianę na eksponowane wcześniej tematy. Plansze drukowane były na płycie PCV, jednak często dochodziło do ich dewastacji i obecnie placówka zleca wydruki na płycie wzmocnionej DIBON. Mimo że koszt druku na płycie wzmocnionej jest wyższy niż wcześniejsze realizacje PCV, planowane jest dalsze drukowanie na tym materiale.

W związku z wysokimi kosztami pracy grafika komputerowego planowane jest tak jak dotychczas wykonywanie gotowych projektów wystaw stałych i czasowych przez dyrektora muzeum. Kontynuowane będzie aplikowanie po środki zewnętrzne, współpraca z organizacjami w ramach realizacji projektu.

Planowane jest wypożyczanie wytypowanych w kwerendzie archiwalnej eksponatów i udostępnianie wystaw planszowych innym podmiotom na zasadzie umowy wypożyczenia.